

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Iosephi Speranzæ, Congregationis Oratorii Fanensis
Presbyteri, Scripturæ Selectæ**

Speranza, Giuseppe

Coloniæ Agrippinæ, 1659

Infernus, materia Orationis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44265

Exod. 10.

spiciebat, tenebras. terroremq; attulisse: A
ex ea verò, quæ filios Israël respiciebat, lucem, ac splendorem præbuisse. Id, quod de tenebris illis Scriptura refert: *Facta sunt tenebrae horribiles in universa terra Egypti, nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco, in quo erat, ubicunque autem habitabant filij Israel, lux erat.* Hoc idem Greg. in illud. *In columna nubis per diem, & in columna ignis per noctem.* In die, inquit Gregor. columna

Exod. 13.
D. Greg. hom.
21. in Evang.

nubis monstrata est, in nocte columna B
ignis, quia Deus in iudicio veniens per lenitatis mansuetudinem blandè justos demulcebit, peccatores autem per justitiæ distinctionem terreat, &c. Quo etiam loco Greg. Tartareum ignem nocti peccatorum præmonstratum dicit, in signum futuræ damnationis, diei verò iustorum blandimentum nubis in signum eorum æternæ salvationis, &c.

Hieron. ad
Heliod.

Hieron. ad Heliod. Veniet, veniet dies C
illa, tunc ad vocè tubæ pavebit terra cum populis, & tu gaudebis. Judicaturò Domino lugubrè mundus immugiet, Tribus ad Tribum pectora ferient, potentissimi quondam Reges nudo latere palpitant, &c. Aristotelis argumenta non proderunt, tunc tu, rusticane, & pauper, exultabis, & ridebis, & dices: Ecce crucifixus Deus meus, ecce Judex, &c.

Isa. 41.

Triturabis montes, & comminues, & colles quasi pulverem pones, ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos, & tu exultabis in Domino, in sancto Israel lætaberis.

Tunc congregabuntur ante eum omnes gentes. Nunquid Principes, & Magnates? Utrique sub nomine colectivo, gentes, non enim tunc ullus erit Magnatum respectus, sive distinctio, hæc etenim nomina, Reges, Principes, &c. personarum, larvæque sunt, quibus in hanc mundi scenam nonnulli parent, sed tunc larvis contritis, inquit Chrysostr. tantummodò operum erit inspectio.

1. Reg. 2.
Hebr.

Et ipsi præparantur cogitationes. ex Hebr. Et ei tantum numerata sunt opera.

De Inferno, materia Orationis.

De pœna damni.

PVNCTVM CXXXVIII.

D *Iscedite à me, maledicti, &c. Et ligatis manibus, & pedibus, projicite eum in tenebras exteriores. Heu! Ne projicias me à facie tua, rogabat David. Quasi diceret: Quodvis aliud tormentum patiar, hoc solum exposco, ne projicias me à facie tua.* Matth. 25.
Psal. 50.

Revocare curabant illi Absalom ab exilio, annuit precibus David: *Veruntamen, inquit, faciem meam non videat.* Quod ille supplicium ubi parvo tempore aegro animo pertulisset: Aut videam, tandem dixit, faciem patris, aut morior. Quid in æternum à Dei facie exultare? 2. Reg. 14.

Hujus solummodò Solis jam jam oculos clausurus Tobias orbarus lumine: *Præcipe, inquit, Domine, in pace recipi spiritum meum, expedit enim mihi magis mori, quam vivere. Quid in tenebris exterioribus æterni Solis lumine in æternum privari?* Tob. 3.

D *Et irascetur furor meus contra eum, & derelinquam eum, & abscondam faciem meam ab eo, & (hinc) erit in devorationem, invenient eum omnia mala afflictiones, ita ut dicat in die illo: Verè quia non est Deus mecum, invenerunt me hæc mala.* Deut. 3.

Miser, infelixque Cain: *Ecce, inquit, Gen. 4. eiecisti me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in terra, omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.* Erat infelix hic expressa imago damnati eiecisti à facie terræ viventium, & à facie Dei.

E Ab ea facie, quæ beat omnes intuentes, ab eo Deo, ad quem facti sumus. Fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Quomodo non sit inquietum, non os, sed cor extra suum locum? O tormentum!

Heu! nullum violentum perpetuum: at ibi violentè anima perpetuò detinebitur,

D. Aug. l. de
spirit. & anim.

tur, ne in suum Deum feratur. Deum, inquit Augustin. non videbunt, quod est omnium miseriarum miserius, quis enim dicere potest, quanta poena erit non videre Creatorem, & Plasmatorem omnium, Redemptorem, & Salvatorem fidelium, per quem sumus, & sapimus? Major hæc est poena Inferni. *Hæc est pars hominis impij à Deo, & hæreditas verborum ejus à Domino.*

Iob. 20.

Isa. 38.

Per aliquid temporis non visurus Deū Ezechias, sed in Limbi tenebras iturus ejulabat: *Dixi, non videbo Dominum Deum in terra viventium; hoc est, non videbo patrem, qui me creavit: Non aspiciam hominem ultra, id est, filium, de quo dictum est: Homo est, & quis cognovit eum? sed nec habitatorem quietis, id est, Spiritum Sanctum, de quo scriptum est: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum?* O quam magis ejulabunt, qui non ad tempus, sed in æternum, & ultra non videbunt Dominum Deum in terra viventium, non aspicient hominem ultra, & habitatorem quietis! Etsi ad imaginem Trinitatis creati, ut Trinitatem vivificam videant, & contemplantur, eam tamen nunquam omnino videbunt.

D. Chryf. hom.
47. ad pop.

Chrysol. Intolerabilis est gehenna, & illa poena, tamen licet quis innumeras ponat gehennas, tale nihil dicit, quale illa felici excidere gloria, à Christo odio haberi, audire: Nescio vos accusari, quod eum videntes esuriam non pavimus. Etenim infinita facias est fulmina sustinere, quam illam mitem faciem non averfantem videre, & tranquillum oculum in nos respicere non sufferentem.

Exod. 33.

Gloss.

In Exodo per Moysen Deus ad populum: *Non ascendam tecum, quia populus duræ cervicis es. Audiensq; populus sermonem hunc pessimum, luxit.* Ubi Glossa: Pessimum dicit, hoc est, crudelissimum, atque moestissimum. Quod enim majus alicui præstari potest beneficium, quam Dei gratiam habere præsentem, ac Conditorem suum agnoscere sibi esse propitium? Aut quod majus est discrimen, quam Authoris sufferre iram? Nihil habet boni, qui Creatoris sui caret gratia, atque presentia. Hinc pro eodem populo Moyses: *ostende mihi*
Speranza Scriptura selecta.

Ibid.

A *faciem tuam, ut sciam te, & inveniam gratiam ante oculos tuos.* Hæc ille ad Deum, qui tunc placari poterat. Quid implacabilis postmodum Dei irrecuperabile gratiam perdidisse?

Et maximis damnatorum poenis ea erit, videre contra se Agnum illum mansuetissimum irascentem. *Cremabuntur igne, & sulphure, ante conspectum Sanctorum Angelorum, & Agni.* Quæ poena hæc? Ante conspectum leonis, recte quidem, sed Agni: Hæc erit, Fratres, maxima damnatorum poena: videbunt enim se damnatos, non à crudeli Deo, sed à Deo tam misericorde, qui tot modis, tot auxiliis, tot inspirationibus per Angelos, per homines, per exempla, per minas, &c. ab illis tormentis eos voluit eripere; & hæc recordatio affliget eos. Heu! clamabunt, nos ipsi hunc Deum Agnum irritavimus, cujus mansuetudine nunc in iram conversa abusi sumus.

B *Oculi ejus tanquam flamma ignis.* Quivis obrutus ignis erit. Noluerunt peccatores toties benigne respecti ad Deum converti: ex tanta misericordia Deus majoris ignis pabulum defumet. Oculi ejus ut lampas accendantur: misericordia autem, qua abusi sunt, erit non oleum misericordiae, sed oleum, pabulumque justitiae. Hoc oleum, quo & fatuæ virgines caruerunt, misericordes illos oculos accendet, non ad misericorditer interveniendum, sed potius ad horribiliter conterminandum.

C *Hinc præcinctum eum vidit Joannes ad mamillas zona aurea:* quasi dicat fuerunt tandiu duo ubera mea, sicut duo hinnuli caprea, aded plena, exuberantiaque misericordiae lacte, ut hinnuli peccatores abunde sugere possent. Magdalena ad pedes Christi; Paulus tot peccatis onustus hinnuli erant ad sinistram locandi, sed adhaerunt divinis uberibus, suxerunt meæ misericordiae lac, nunc hæc ubera præcincta, constructaque aded, ut nec stilla manet. Quod & horribile est, zonam auream mamillas constringere, ad hoc scilicet innuendum, misericordiam impensam (cujus aurum symbolū est) con-

E *stri-*

Iii

structuram sese: misericordia enim impen-
sa constringit misericordiam: paucis
eam sibi promereri potuissent; miseri no-
luerunt.

Matth. 22.
Damnatorum
cur manus,
pedesque li-
gentur.
D. Greg. hom.
3. in Evang.

*Ligatis manibus, & pedibus projicite eum
in tenebras exteriores.* Ex maximis Inferni
tormentis erit, sese manibus, pedibusque
constrictum videre. Heu! ergo manus,
quæ poterant esse extensæ, liberæ, ac so-
lutæ ad operandum, perperd erunt li-
gatæ! O quàm justè, inquit in hunc lo-
cum Gregor: ligantur tunc pedes, & ma-
nus per distractionem sententiæ, qui mo-
dò à pravis operibus ligari noluerunt per
emendationem vitæ! O quàm justè tunc
ligat pœna, quos modò à bonis operibus
ligavit culpa: pedes enim, qui visitare æ-
grum negligunt, manus, quæ nihil indi-
gentibus tribuunt, à bono opere, jam ex
voluntate ligatæ sunt. Qui ergo nunc
sponte ligantur in vitio, tunc in supplicio
ligantur invitè.

Psal. 10.
Sap. 17.

Pluet super peccatores laqueos ignis. Tori-
erunt illaqueati, constricti, colligati. *Vna
enim catena tenebrarum omnes erunt alligati,*
cùm jam ad horrendam noctem perve-
nerint, in qua nemo potest operari. I-
nunc, dicit Bernh. & in medio gehennæ
expectato salutem, quæ jam facta est in
medio terræ. Quam tibi somnias pro-
venturam inter ardores sempiternos fa-
cultatem veniam promerendi, cùm jam
transierit tempus miserendi? Non descen-
dit ad Inferos Sanguis, qui effusus est su-
per terram. Biberunt eum omnes pecca-
tores terræ: non est, non est, quod sibi
ex eo vendicent Dæmones ad restinguen-
dòs focos suos, sed neque homines socii
Dæmoniorum. Venit nox, in qua nemo
potest operari.

D. Bern. ser. 75
in Cant.

Apoc. 10.

O rem, quæ tremorem simul, & hor-
rorem inentiat! In tota æternitate nec
momentum futurum, in quo quis valeat
operari. Nunc intelligo, cur juraverit An-
gelus, qui juravit per viventem in sæcula
sæculorum, quod tempus non esset amplius:
quia nimirum incredibile videtur, per to-
tum illud incomprehensibile æternitatis
spatium, nec solum momentum tempo-
ris futurum ad operandum. *Et juravit*

A per viventem in sæcula sæculorum: hoc est,
per illam æternitatem: Nec momen-
tum erit amplius. Sic affirmo, sic juro,
nunquam manus solvantur, semper e-
runt ligatæ.

Tunc recordabitur, dicit Propheta, sed
inutiliter, sed sine ullo profectu, *dierum
afflictionis suæ, & pravitationis omnium
desiderabilium suorum, quæ habuerat à diebus
antiquis.* O! quo dolore torquetur anima,
inquit in hunc locum Hieronym. cùm in
pœnis constituta jam serò dolet, se tunc
negligentem fuisse, quando per bona o-
pera potuit se subvenire: tunc cum Dæ-
monibus cruciata peccata præterita de-
plorat, tunc & ipsi Spiritus maligni deri-
dent otium, quod negligentes inutiliter
duxerunt. *Viderunt eam hostes, & deriserunt
Sabbatha ejus.* Tot commoditates bene
operandi, tot occasiones, tot Sacramen-
ta, &c. quæ habuerat à diebus antiquis:
heu! heu!

C *Et poma desiderij tui discesserunt à te.* Fru-
ctus illi imaginarii penitentia, desideria
illa inefficacia, & purescibilia relinquen-
di peccata, evanuerunt: Faciam, sicam:
jam tempus non est amplius, ligatæ sunt
manus, & pedes, sicque ligatæ erunt in
æternum.

D *Ligatis manibus, ac pedibus, mittite eum in
tenebras exteriores.* In Exodo inter cæteras
Ægypti plagas, quibus Ægypti flagellati
sunt, est & plaga tenebrarum: *Sint tenebra
super terram Ægypti, ut palpari queant, &
sunt facta tenebra horribiles, nemo vidit fra-
trem suum, nec movit se de loco, in quo erat.*
In Sap. de hisce tenebris dicitur, quod tam
densa fuerint, ut nec siderum limpida flam-
ma illuminare potuerint noctem illam horren-
dam, nec ignis ulla vis poterat illis lumen præ-
bere. Hoc est, nec tædæ accensæ, nec ali-
quid aliud tenebras tam densas illumina-
re poterat. *Nemo movit se de loco.* Hebr.

E *Non surrexit vir de subter se. Sept: Non sur-
rexit ullus ex cubili suo.* In eo situ videlicet,
in quo tenebræ eos comprehenderant,
attoniti, & pavore percussi steterunt, quo
tempore ad eò horribilia viderunt, ut præ-
timore sapius quasi animam exhalarint,
adeòque gravis hæc pœna exitit, ut non
fuerit,

Thren. 1.

D. Hier. ibid.

Otia malefe-
riatorum apud
inferos ridens
dæmones.

Ezech. 18.

Exod. 10.

Sap. 17.

Hebr.

Sept.

fuerit, & primogenitorum morti proxima, quò intelligas ferè fuisse mortem.

At quænam erunt tenebræ infernales? Illæ fuerunt quidem tenebræ palpabiles, sed trium dierum, hæ tenebræ horribiles sempiternæ. *Antequàm vadam, & non revertar ad terram tenebrosam, & operam mortis caligine, terram miseria, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Ubi notanda est quaternaria tenebrarum repetitio, tenebræ caligo, umbra, & horror. Hebr. *In terram tenebrosam super tenebras.* Sept. *Ad terram tenebrarum æternarum, tam densarum, ut Ægyptiæ tenebræ ab Inferis supervenisse dicantur eodem Sap. loco, sic spissarum, & crassarum, ut nullum omninò lumen valeat illuminare hanc noctem horrendam.* Heu!

Ignis ibi quidem erit intensissimam vim habens urandi, sed privatus lumine.

Ignis, & tenebræ. Ignis, qui, ut ait Basil. ultimam vim habebit, illustratoriam non habebit. *Vox Domini intercedentis, non vim urandi, sed flammam, splendorem, & lucem ignis.* Ut olim in fornace Babylonia intercidit à splendore ignis calorem ignis: sic in Inferno intercidet à calore ignis splendorem ignis.

Nec mirum: ibi quartus erat *similis Filio hominis*; hic *vera lux* illa decit, *quæ illuminat omnem hominem*, quæ tenebras clarificat, quæ præsentem nox sicut dies illuminatur.

O tenebræ super tenebras, carentia visionis! Hæc, Fratres mei, summa pœnarum est.

Visio Dei est tota merces. (*Ego sum merces tua magna nimis. Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Satiabor, cum apparuerit gloria tua.*) Carentia e contra ineffabilis divinæ illius visionis est tota merces reproborum: hæc est principalis, & essentialis eorum pœna, cuius respectu pœna sensus non est nisi accidentalis, & secundaria. Tollatur impius, ne videat gloriam Domini.

Eccè ego tollo à te desiderabile oculorum tuorum. Abscondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem. Et non revertetur oculus meus, ut videat bona.

A Si ille, quòd idolum aureum amisisset, exclamabat: *Furatus es me.* vel Hebr. *Furatus es cor meum.* Ut ille alius inconsolabiliter plorabat, quòd pariter illi idolum sustulissent, quid erit verum Deum perpetuò amisisse, & ejus visione carere.

Sed quid loquor, aut quibus loquor, inquit Augustin. hæc amantibus pœna est, non contemnentibus. Qui dulcedinem sapientiæ, & veritatis utcumque sentire cœperunt, noverunt, quod di. o, quanta pœna est, tantummodò à facie Dei separari. Qui autem illam dulcedinem non gustaverunt, si nondum desiderant Dei faciem, timeant vel ignem, supplicia timeant, quem præmia non invitant. Vile tibi est, quod Deus pollicetur? contemisce, quòd minatur.

De pœna sensus.

PUNCTUM CXXXIX.

D *Iscedite à me, maledicti, in ignem æternum, & Ligatis manibus, & pedibus projicite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.*

D. August. ad illa verba: *Ignis in conspectu ejus exardescet.* Non erit, inquit, iste ignis, sicut focus tuus: quòd tamen si manum mittere cogaris, facies quicquid voluerit, qui hoc minatur. Si tibi dicat: *Scribe contra caput patris tui, scribe contra capita filiorum tuorum, nam si non feceris, manum tuam mittam in focum tuum, facies, ne ardeat manus tua, ne ardeat ad tempus membrum tuum, non semper in dolore futurum.* Minatur ergo inimicus tam leve malum, & facis malum: minatur Deus æternum malum, & non facis bonum? Ad malum faciendum nec minæ te compellere deberent: à bono faciendo, nec minæ te terrere deberent; minis enim Dei, minis æterni ignis prohiberis à malo, invitaris ad bonum: unde piget, nisi quia non credis?

Sed si non credis, jam judicatus es, & experieris miser, quòd non credis. Prima

Job. 10.

Hebr. Septuag.

D. Basil. h. 5. in Psal. 28. Dan. 2.

Gen. 15. Psal. 41. Psal. 16.

Isa. 26. juxta Sept. Ezech. 14. Deut. 31.

Job. 7. Gen. 31. juxta Sept. Hebr. August.

Matth. 25. Psal. 49. D. August. quo sup.

Interni ignem, qui non timet, idem neque credit.

veritas habet, te arsum ab igne aeterno. At quam vim ignis ille habebit urandi? Ignis in se cum sit anguli acuti, penetrabilior est natura ceteris elementis, ac iisdem efficacior, ut asserit Plato in Timæo. Nunc quæ erit vis ignis illius à Deo creati cum angulis tam subtilibus, & acutis, ut veluti divinæ instrumentum justitiæ penetraret, & intraret in intimam ipsam animæ substantiam?

Tob. 20.
D. Greg. ibid.

Hebr.
Aquila.
Theod. &
Symmac.

Isa. 30.

De hoc igne Job: *Devorabit eum ignis, qui non succenditur.* Ubi Greg. Neque studio humano succenditur, neque lignis nutritur, sed creatus durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret. *Qui non succenditur.* Hebr. *Qui non sufflatur*, vel quod idem est cum Aquila, Theodotione, & Symmacho. *Sine sufflatione*; hoc est, qui flatu non eget, aut folle, creatus etenim est inextinguibiliter accensus. *Flatus Domini, sicut torrens sulphuris, succendens eum.* Ergo quousque Deus flatum habuerit, ille ignis ardebit.

Noster hic, qui flatu succenditur, non semper æqualem, & eandem flammam, sed per intervalla quadam quasi intermissam attollit: at ignis, qui non succenditur, idem semper, constansque est, neque languescit, & remittit, neque attollitur, & extinguitur, sed in eodem gradu accensus, intensusque durat.

D. Chryst. ad
Theod. Lapsus

Sic Chrystost. ad Theodorum Lapsus, ut eum hac consideratione levaret. Cum audis, inquit, ignem, ne arbitreris esse similem huic igni, accensus enim hic deservescit, ille ardet perpetuo, nunquam intermoritur. Disparitatem aliam addit Chrystost. Hic, ait, non contingit vehementia pœnarum, & earum diuturnitas, altera enim cum altera pugnat propter conditionem corruptibilis corporis: immortalitate autem succedente solvetur hæc pugna, & magnâ potentiâ nos in Inferno utraque mala possidebunt.

Tob. 20.

Psal. 20.

2.

1.

O tormentum! ô pœnam! *Devorabit eum ignis.* Ubi perpendendum est illud, *Devorabit, satis usitatum*, cum de igne Inferni sermo est. *Et devorabit eos ignis. Ante faciem ejus ignis vorans.* & post eum exurens flamma. *Quis poterit habitare de vobis sum igne devorante?* Quod devoratur, ex

A omni parte in ventre vorantis includitur, & citissime in substantiam vorantis mutatur: aperte indicans, animam igne voratam totam fore ignitam.

Ignis hic noster extinguitur aqua: *Ignem ardentem extinguit aqua*; ille ardebit in aqua. *Eccl. 5.*

Inter plagas Ægypti portentose sanè, & horrende, *Grando, & ignis mixta pariter ferebantur.* Hebr. *Erat ignis recipient se, vel receptus in grandine.* Sept. *Erat autem grando, & ignis ardens in grandine.* Qua de re in lib. Sap. *Quod enim mirabile erat*: (D. Bonavent. scilicet, contrarium à contratio non destrui) *in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat, & supra virtutem ignis exardescerebat, nix autem, & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant.* Erat hujus figura, sed tamen hujusce vitæ, unde subditur, non semper uniformiter egisse: *Quodam enim tempore (verba Textus) mansuetabatur ignis, (scilicet, quousque animalia revocarentur, vel reducerentur de agris, in hac etenim vita tempus peccatoribus datur, si quando reduci velint ne comburentur animalia, & ut ipsi videntes (prædictam interpellationem) scirent, quoniam Dei judicio (non eventu naturali) patiuntur persecutionem: nam cognosceret Dominus judicium faciens, qui, sicut dicit Bernard. non est cognitus injurias patiens, hoc est, quod in hac vita succedit, sed in alia ibid. in figura: Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardescerebat undique, creatura enim tibi factori deserviens exardescit, vel exardescit in tormentum adversus injustos.*

B

C

D

E

Circumscribens Sophat ille in Job Inferni pœnas, incipit à furore Dei: *Et emittat, inquit, in eum iram furoris sui* vel Hebraicè: *Mittet in eum iram nasi sui* hoc est, permitteret exire, non cohibebit, nec continebit iram suam: sed quamdiu in misericordia contiquit, in justitia dimittet, ac emittet, quasi dicebat: *Qui olim patiens, & magnus fortitudo: Hebr. Latus navibus.* Hebr. & Chald. *Longè propellens iram;* tunc toram colliget, ut in peccatorem emittat. *Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus.* Ut liberam exeundi potestatem fecit! *Et pluit super eum bellum suum.* Symmac. *Et Symmach.*

Exod. 9.

Hebr.

Sept.

Sap. 16.

Psal. 9.

Alij.

Tob. 20.

Hebr.

Chald.

Dan. 7.

Tob. 20.

Hebr.

Chald.

Dan. 7.

Hebr.

Chald.

Dan. 7.

Tob. 20.

Hebr.

Symmach.

Et effundet bellum suum super eum. Qui o-
lim stillabat, vel ad Austrum, vel ad A-
quilonem, tunc non stillabit, sed effundet.
 Pagnin. *Et plures faciet agritudines malas su-*
per eum; morborum bellum scilicet super
damnati caput effundet. Pluet super pecca-
tores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus pro-
cellarum, pars calicis eorum. Congregabo super
eos mala, quod est, pluer faciam agritu-
dines super eum, omnes febres nimirum,
& morbos, & miserias. Fel draconum, vi-
num eorum, & venenum aspidum insanabiles;
hæc que omnia super caput damnati igne
Inferni distillabo, hoc est, ad quintam es-
sentiam redacta in eum effundam. Et sag-
ittas meas complebo in eis. Nunc non omnes
sagittæ intra nos sunt, non complentur
omnes, quia quandoque Deus in altum
ejaculatur, ut terreat: sed tunc scopus di-
visi arcus peccator erit, in quo omnes cõ-
plebit sagittas, quod dicit Job: Fugiet ar-
ma ferrea, & irruet in arcum æreum; & alibi:
Sagittæ Domini in me sunt, quarum indigna-
tio ebibit spiritum meum; hoc est bellum
Dei. O terrorem! quis poterit, quæso,
sustinere bellum Dei, præsertim sine spe
ulla pacis?

Bella hominum aut fœdere, aut pace
 terminantur, sed tunc non erit pax im-
 piis, qui sicut in vita eueurrerunt contra
 Deum erecto collo, & contra omnipo-
 tentem roborati sunt, ita & Deus tunc
 pluet super eos bellum, & bellum suum.

Sed quoniam locus hic Job efficacissi-
 mus est, a suo eum capite resumamus.
 Loquitur hic Sophar, amicus Job, de hy-
 pocrita, & de poena, qua in Inferno punie-
 tur. Hoc scio, inquit, a principio, ex quo pos-
 tus est homo super terram, quod laus impiorum
 brevis est, & gaudium hypocrita ad instar pun-
 di. Si ascenderit usque ad calum superbia ejus,
 & caput ejus nubes tetigerit. Hugo Card.
 Hoc est, si caelestem vitam se agere simu-
 laverit & intellectum similem veris Præ-
 dicatoribus, qui per nubes designantur,
 ostentaverit, juxta Sept. Si oblationes ejus
 in calum conscenderint, & sacrificium ejus nu-
 bes atigerit, quasi sterquilinum in fine perde-
 tur. Hebr. Quasi stercus ejus in æternum peri-
 bit; quia scilicet pro vitiorum ejus fœtore

A damnabitur. Ubi notandum est optima
 sterquilini cum hypocrita comparatio: *Hypocrita ster-*
 ut enim sæpe sterquilinum nive coope- *quilinum ni-*
 ritur; sic hypocrita justitiæ candore con- *ve rectum.*
 tegitur: sed adveniente Sole, liquata ni-
 ve, sterquilinum jam fœrens aperitur; &
 adveniente Sole justitiæ, hypocritis ipsa
 detegitur.

Infelix hypocrita: *Velut somnium avo-*
lans non invenietur, transiet sicut visio noctur-
na. Ubi Gregor. Quid est vita hypocrita,
 nisi quædam visio phantasmatis, quæ hoc
 ostendit in imagine, quod non habet ex
 veritate? Unde rectè somnio quoque com-
 paratur, quia ab eo omnis laus, & gloria,
 quasi dum tenetur, amittitur. Sæpe nam-
 que in nocturna visione nonnulli paupe-
 res factos se divites admirantur, deferti
 sibi honores aspiciunt, divitiarum moles,
 obsequentium multitudinem, pulchritu-
 dinem vestium, abundantiam ciborum

C sibi inermes adesse considerant, gaudent se e-
 valisse penuriam, quam cum gemitu to-
 lerabant, sed repente, cum evigilant, in-
 veniunt, quàm falsum fuerat, quod gau-
 debant. eosque evigilasse pœniter, quia
 evigilantes inopia veta tenet. Sic hypo-
 critarum mentes, dum aliud est, quod a-
 guunt, atque aliud, quod hominibus o-
 stendunt, laudes de ipsa sanctitatis osten-
 tatione recipiunt: in æstimatione homi-
 num multis melioribus præferuntur; &
 cum intus apud se tacita cogitatione su-
 perbiant, foris se humiles demonstrant,
 cumque ab hominibus immoderatè lau-
 dantur, tales esse quoque apud Deum exi-
 stimant, quales se gaudent hominibus in-
 notuisse. Unde fit, ut etiam æternæ vitæ
 percipientes se præmia præsumant, & qui
 hic de humanis favoribus exultant, illic
 se habituros requiem omnino non dubi-
 tant. Sed inter hæc occulta vocationis ho-
 ra subripitur, & cum carnis oculos clau-
 dunt, mentis aperiunt, moxque ut suppli-
 cia æterna receperint, ibi videt, quia vir-
 tutū æstimatione divites in sœnis fuerunt.

Bene ergo de hoc hypocrita dicitur:
Transiet velut visio nocturna; quia hoc,
 quod se ad momentum divitem humanis
 æstimationibus vidit, de ostensione est

phantasmatis, non de soliditate virtutis: nam cum mens ejus in morte carnis evigilat, cognoscit proculdubio, quia favores circa se hominum dormiens videbat. Sequitur:

*Iob. 20.
Greg.
Hypocrita lo-
cus cor adu-
lantium.*

*Ejus filij facta
sanctitatis
opera.
Sept.*

Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus. Quis est locus hypocritæ, inquit Gregor. nisi cor adulantium? ubi quippe requiescit, ubi favores invenerit. Oculus ergo, qui eum viderat, non videbit, quia substractus in morte stultis amatoribus suis absconditur, qui eum confueverant admirando conspiciere: nec ultra eum locus suus intuebitur; quia linguæ adulantium hunc ad iudicium favoribus non sequuntur. pergit: *Filij ejus atterentur egestate. Quinam sunt filij hypocritæ, nisi facta sanctitatis opera? tunc hæc fame peribunt, cum inania esse patebunt. Et manus ejus reddent ei dolorem suum. Sept. Et manus ejus exurent dolores: hoc est, ex malis operibus ignis prodibit, qui inconsumabiliter consummabit: quid? dolores ejus, hoc est, labores, & dolores, quos sub hypocritæ toleravit, Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondit illud sub lingua sua, parcat illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo. Allusio ad eos, qui præ dulcedine cibi eum sub lingua voluunt, ac revoluunt, nec citò deglutiant, sed diu retinent, quò diutius degustent. Hebr. Et prohibebit illud in medio palati sui, id est, retinebit diu, ut major sit voluptas. Sic hypocrita malum sub lingua occultat, dum illud sub blanda allocutione palliat, & interim quasi jejunos à virtutis mandit, ac remandit scelus. Sequitur:*

*Hypocrita Scri-
pturas devorat
non ut ex eis
bonus evadat,
sed ut doctus
appareat.*

Panis ejus in utero ejus vertetur in sel aspidum intrinsecus, divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet illas Dominus. Quid per panem, nisi Scriptura, quid per divitias, nisi Scripturæ sensus designantur? Has hypocrita devorat, non mandit, quia sacri eloquii eruditi mysteriis studet, non ut eisdem vivat, sed ut cæteris hominibus, quam sit doctus, appareat, &c.

Nunc ad pœnam: *Luet, inquit, quæ fecit, omnia, nec tamen consumetur. Quia si consuveretur vita moricatis, cum vita*

etiam pœna finiretur: sed ut sine fine in pœna compellitur, ut cuius vita hinc mortua fuit in culpa, illic ejus mors vivat in pœna. Dicat ergo: Luet, quæ fecit, omnia, nec tamen consumetur. Quia cruciatur, & non extinguitur, moritur, & vivit, deficit, & subsistit, finitur semper, & sine fine est. Hæc solo auditu valde sunt terribilia, quanto magis passione? Sed quia multitudo iniquitatis ejus exigit, ut carere supplicii nunquam possit, apertè subjungitur: Juxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebit; qui enim multa invenit ad culpam, novis inventionibus cruciatur in pœna. Sicut enim exercitati in bonis operibus electi semper aliquid aliud, quod Deo placeat, adveniunt: sic hypocritæ plurima adveniunt, per quæ solis hominibus placentes Deo displiceant. Juxta igitur multitudinem adinventionum suarum, sic sustinebunt.

*Mors ejus in
pœna vivit,
cuius vita in
culpa acta fuit.*

*Hypocrita
martyr diaboli
& vivens, &
mortuus.*

O miserum hypocritam hic, & ibi Martyrem Diaboli! In Hebr. est: *Super copias commutationis ejus non labitur. Copias commutationis appellat factas virtutum divitias, quas miser cum veris commutavit. Super his non lætabitur, quia ut postea dicit, Omnis dolor intruet super eum, vel ut est Græc. Omnis necessitas irruet super eum, hoc est, nudus omnino remanebit.*

Hebr.

Græc.

Et devorabit eum ignis, qui succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo, revelabunt cali iniquitatem ejus, & terra consurget adversus eum, apertum erit germen doloris illius, detrahetur in die furoris Dei, &c.

Sed audi adhuc pœnam peculiarem hypocritæ. *Parata sunt deorsibus judicia, & mallei percutientes stultorum corporibus; vel Hebr. Percussiones dorso stultorum, Deorsus, ac stultos hypocritas appellat, quia fictiones illas, non nisi per summam stultitiam fingunt, ut laudis nimirum humanæ sonum excipiant: sed malleatores Inferni in eorum auribus musicam facient, dum malleis eorum corpora percutient. Hunc quæ pœna illic erit, malleis tam immaniter percuti?*

Proo. 19.

Hebr.

*Hypocrita stulti
deorsus.*

Nec solum aures, sed sensus omnes sua tormenta in Inferno habebunt. Oculi teæbras, tristissimòsque illos Dæmonum vultus,

vultus, quos si nunc ac momentum videres, non solum horrescerent, statentque comæ, sed illico moreris.

Non solum la super poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere. Hostis meus terribilibus oculis me intuius est.

Odoratus foetores, omnium etenim sentina faecum infernus erit. De cada veribus eorum ascendet faetor, adeo pestilens, inquit Bonavent. ut vel unius faetor mundum inficere universum: illuc etenim confluent faeces omnes elementorum, inquit Basil. ut eos crucient, qui hic flores ad naves applicuerunt, quos & Demones irridebunt: *Date flores Moab, quia florens egredietur.* Heu! si naves obrurabat Martha ad sepulchrum fratris; *Faetor, quatuordecim annis est;* quid ad tantorum cadaverum faetorem? *Et erit pro sua vi odore faetor.*

Gustus abyntium & fel: *Cibabo eos abyntio.*

Tactus ignem: *Discodite à me, maledicti, in ignem aeternum.* Heu! plorat Cassian. digito ignem modicum tangere horremus, & quomodo non formidamus in ignis rogam, ligatis manibus, & pedibus, conjici? *Vindicta carnis impij, ignis, & vermis.* Nutri ergo, nutri carnem istam tuam.

Quia oblita es mei, & projecisti me post corpus meum, tu quoque porta scelus tuum, & fornicationes tuas.

Orig. ad illa verba Ezech. 24: *Pone ollam, & mitte in eam aquam, & c. Effervuit coctio ejus, & aiscocta sunt ossa illius; vel ut ipse legit, & decocta sunt carnes, et excoctum est jus.* Scripta, inquit, sunt hæc iisdem sermonibus pro eo, quod lebetes, & cacabi nos suscipient flammis succenti, in quos injiciemur nos, qui animas nostras incarnavimus.

Nec solum ignis, sed & frigus, & glacies erit poena damnati. Sic Hieron. & August. ad illud: *Ite erit fietus, & stridor dentium; fietus ex igne, & fumo, stridor dentium ex frigore.* Nunc quodnam erit tormentum ex igne tam ardenti mitti in tam gelidum frigus, & hinc inde immediate transire?

Non invenietur de fragmentis ejus testis, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aqua de source, dum miseri

A transibunt ab extremo frigore ad extremum calorem: *Ab aquis nivium ad calorem nimium.* Secum nec guttam aquæ deferent, qua refrigerentur, & dum exibunt ab extremo calore ad extremum algorem; nec scintillam ferent ex tanto incendio, sed hic totum relinquentes calorem, totaliter in frigus intrabunt. *Abyssus vallavit me, pelagus (glaciale) operuit caput meum.*

B Natura non fert subitaneas mutationes: si gelidam manum, si pedem argentem igni admoveas, tormentum sentis: tunc subitaneas cogetur ferre mutationes, & c.

Sed ut in hanc tormentorum considerationem ingrediatis, ad mentem revocanda miserandum Job sub manu Saranæ; cui tamen potestas à Deo præscripta fuit, ac limitata: & primò rerum omnium spoliium videbis, facultatum, servorum, filiorum, amicorum. *Abominantur me, inquit,*

& longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur: halitum meum exhorruit uxor mea; orabam filios uteri mei, & c. Ad hæc, ut jam supra diximus, cumulum dolorum ex tot tantisque morbis, quibus operâ Diaboli laboravit, omnibus nimirum, qui simul in humano corpore sunt compossibiles; immò arte Diaboli incompossibiles, hæc in unoquoque membro, ac parte corporis exitialibus, desperatis, ac mortiferis quoad se, licet jussu Dei non peremptoriis: *Ulcere pessimo laboravit, quocum ulcere, ex Galeno; elephantiasis lepra, quæ totam carnem depascit; juncta est: Ex hoc ulcere pessimo inquit Chrys. miserum Job totum corpus perforatum habuisse, ac tabifici humoris rivulos, & vermium fontes inde manasse.*

Tu in putredine vermium sedes, objecerat illi tormentosa uxor apud Sept. Mater mea, & soror mea dixi vermium: nocte os meum perforabitur doloribus. Hebr. *Ossa mea perforavit super me, morbus nimirum: Et qui me comedunt, non dormiunt. Nec dormire sinunt, ut vermes nimirum, quos Tertullian. ait fuisse tot Demones.* Chald. *Et lacerantes me non dormiunt.* Ad hæc acutioribus doloribus conflictat: s est: *Quasi rupto muro, & aperta janua irruerunt super me; vel Hebr. Sicut irruptio magna venerunt; & ad meas miserias devoluti sumi; Græc. Et in doloribus convoluti-*

convoluti-

Sap. 11. 20.

Isa. 34.

D. Bonav. in die salut. c. 19. Infernus sentina omnium fordidum. D. Basil.

Ezech. 8.

Joan. 11.

Isa. 3.

Ierem. 23.

Matth. 25.

Cassian.

Ecl. 7.

Isa. 20.

Orig. hom. 2.

m. Psal. 38.

Math. 8.

Hier. & Aug.

Isa. 30.

Job. 24.

Iona 2.

Job. 2.

Job. 30.

Job. 19.

Job. 2.

Sept.

Job. 17.

Hebr.

Tertull.

Chald.

Hebr.

Græc.

Job. 11.

*convolutus sum. Primum acutissima podagra laboravit. Posuisti in nervo pedem meum; & articularibus doloribus: In nihilum reducti sunt omnes artus mei. Sic ubi nos legitur: Et qui me comedunt, non dormiunt. Sept legunt: Et nervi mei dissoluti sunt; & pessima dysenteria: Effudit in terra viscera mea; & renum dolore, & morbo colico: Circumdedit me lanceis suis, convulserunt lumbos meos; & pleuricidie, angina, asthma ex difficultate respirandi, & thoracis contorsione: Spiritus meus attenuabitur. Pagn. Spiritus meus correptus est. Septuag. Pereo spiritu agitato; ut qui hisce morbis laborant. Ad hæc febribus omnibus. Hinc aliqui ex Hebr. quod nos legitur: Et qui me comedunt, non dormiunt; transferunt: Pulsus mei tota nocte non quiescunt. quasi dicat, vehementissimis febribus laboro. Febri hectica laboravit: *Pelli mea, consumptis carnibus, adhaesit os meum; & evasit eum cuius dentium meorum; hoc est, ea tantum cutis, quæ est circa dentes meos, non est tæbe consumpta. Sic alibi: Ossa mea aruerunt præ caurante, in memetipso marcescit anima mea, & possiden me dies afflictionis. Hinc vigilia, adeo ut mox capto somno à terroribus excitaretur: Terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties, & noctem verterunt in diem. Hinc inappetentia: Antequam comedam, suspiro. Item laboravit dolore cordis: Cogitationes meae dissipatae sunt torquentes cor meum. Sept. Convulsa sunt compages cordis mei. Alii: Rupti sunt articuli cordis mei. Oculorum dolore: In amaritudinibus moratur oculus meus. Ipsorum unguium vitio: Testa saniam radabat. Chald. Accepit testium ad scalpendum se; quod unguis scilicet ad scalpendum aptos non haberet. Demum intensissimo dolore capitis, omniumque partium, ex interiori aestu, quo rotus ardebat, & ex mordaci ac pestifero humore, quo miserimè laborabat.**

In harum miseriarum consideratione Gregor. Cum, inquit, recognosco Job in sterquilinio, cogito, qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobat, qui ita duro affligit, quos amat.

Iob. 16.
Sept.
Iob. 16.

Iob. 17.
Pagnin.
Sept.

Alij ex Hebr.

Iob. 19.
Hebr.

Iob. 30.

Iob. 7.

Iob. 17.
Iob. 3.
Iob. 17.
Sept.
Alij.
Iob. 2.

Chald.

Greg.
Inferni cruciatibus ex Iobis doloribus utcumque estimari possunt.

A Si solus contactus divinæ manus huc eum redegit, quid fiet cum solvet manum, ut peccatorem puniat?

Horrendum est incidere in manus Dei viventis. In manus, dicit, non manum, quia hic ut plurimum Deus utitur unâ solâ manu. *Manus Domini tetigit me. Posuisti super me manum tuam. Gravata est super me manus mea.* Semper, ut vides, in numero unitatis, tunc autem in numero multitudinis. *Manus suas lavabit in sanguine peccatorum. Altitudo manus suas levavit. Leva manus in superbia eorum in finem; vel ut habet Felix, ad minas in aeternum.*

B Ezech. *Ecco ego adeo, eieciam gladium meum de vagina sua. In hac vita gladius Dei est in vagina misericordiae. Si quandoque nos percutit gladio, tecto vagina nos percutit; tunc evaginato gladio, ambabus manibus percutit.*

Sed si adhuc Inferni pœnas non penetras, oculos attolle ad Filium Dei, sub Cruce, aut in Cruce. Et si in viridi, quid in arido? *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor similis sicut dolor meus.* Omnibus in partibus corporis tormenta sustinuit, &c. *Et factus in angonia, &c. in manibus dolorum relictus vir dolorum.* Et si in viridi, quid in arido? Nihil magis, quàm Christi passio Infernum declarat.

C Omnes hujus vitæ dolores sunt particulares dolores, hoc est, particularium partium, ac membrorum dolores, non generales: & idèd qui oculorum vitio laborat, aurium fortasse non laborat; si brachium habet infirmum, non habet pedem, &c. quia non est dolor tam generalis, qui alicui parti, sive internæ, sive externæ hominis non parcat. Ipse Job dicebat: *Derehicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.* In Christo nulla pars corporis, ac animæ sentientis à doloribus immunis: portio inferior relicta est, ut sola ministraret. Si hæc passus est Filius Dei, quid patietur inimicus Dei? *Omnis fluctus tuos induxisti super me; dictum est in persona Christi: & super peccatorem continebit alique m, nec omnes inducet?*

Sed nec id cogitas permoveris! Audisti

Judicii

Hebr. 10.

Iob. 19.
Psal. 136.

Psal. 31.
Psal. 57.
Habac. 3.
Psal. 73.

Felix.
Ezech. 21.

Thren. 1.

Luc. 22.

Christi passio dolores declarant eos, quos damnati sunt.

In Christi corpore pars nulla doloris experta fuit.

Iob. 19.

Psal. 87.

Judicii horrores? audisti tonitrua, fulmina, ignes, terræ motiones, &c. audi nunc: Et hæc omnia initia sunt dolorum. Quid? ardentibus hominibus? initia dolorum: focus ille conflagrationis initia dolorum? martyria illa? respectivè initia dolorum. Omnia hujus vitæ tormenta ad ea collata ludicra sunt, inquit Chrysof. ignis hic depictus est, inquit August. sunt initia dolorum.

Matth. 24.
Matth. 13.

Chrysof.
August.

Ierem. 17.

Origen. ubi
supra.

Quid tu vides, Jeremia? Virgam vigilan-
tem ego video. Pauld post: Quid tu videst? Ol-
lam, inquit, succensam ego video, & faciem
ejus à facie Aquilonis. Ut si virga non emen-
deris, in cacabum mittatis, inquit Orig.
Hæc namque sunt hujus, ac alterius vitæ
mala: illa virgâ vigilante, atque oculatâ
infigi solent: hæc, exigente culpa, sunt
ab Aquilone, à quo panditur omne ma-
lum.

O maluma ô malum verè malum sine
ulla admixtione boni, & sine ulla prorsus
carentia mali, malum, inquam, sine refri-
gerio! Ibi erit fletus: sed ibi fletus non erit
refrigerio, sed dolori. Nescio qualiter in
lacrymis sit quædam dulcedo, inquit in
suis Confess. Augustinus, dum mortem
amici unice dilecti lamentabatur, sed in-
de est, quia lacrymando levatur animi
passio, ac dolor minuitur. Sed ibi lacry-
mæ nequaquam dulces erunt levamen,
sed dolorem agebunt: quippe quæ erunt
igneæ, ut inquit in Vitis Patrum Macha-
rius, unde maxillas adurent, sulcòsque
facient, unde diffuant ignitæ lacrymæ,
quæ benè sibi abluant, quæ cachin-
nos compèlent, Planctus est, & erit in plan-
ctum. Ploremus ergo, Fratres, dicebat ille,
& producat oculi nostri lacrymas, ante-
quam abeam? hinc, ubi lacrymæ nostræ
corpora nostra comburent.

Lachrymæ a-
pul Inferos non
refrigerant,
sed adurunt.
Luc. 13.

August.

In vit. Pat. p. 2.
Ide compunc.

Ezech. 19.

De æternitate pœnarum.

PUNCTUM CXL.

Sed si intentio non movet, silem mo-
veat extensio. Supradictis, aliisq; præ-
speranza Scriptura selecta.

A termis pœnis æternitas addenda est.
Custos, quid de nocte? custos, quid de nocte?
Nunquam finem nox ista habebit. Heu!
expectat mane febribus ille astuans: in-
terrogat, quid de nocte? Consolantur e-
um: Jam iam veniet mane. O perpetuam,
ô sempiternam noctem non trium die-
rum, ut fuit nox illa Ægypti, non sex
mensium, ut est eorum, qui sub polo sunt,
sed totius immensa æternitatis?

Isa. 11.

B Vox tonitruus tui in rota (symbolo æterni-
tatis) Psal. 78.
Dan. 3.

De fornace illa Babylonica dicuntur
flammæ effusæ super ipsam foenicem cu-
bitis quadraginta novem, non quinquaginta,
qui est numerus remissionis, quia
ad extinctionem non perveniunt: unde
ministri non cessabunt succendere fornacem
naphtha, & ituppa, & pice, & malleo-
lis. Pluet super peccatores laqueos, ergo nun-
quàm miseri dissolvuntur, quia iugi la-
queorum pluvia perfundentur.

Psal. 119.

Hinc David: Mors depascet eos. Iam di-
xerat: Sicut ovæ in inferno positi sunt: subdit:
Mors depascet eos; ad instar scilicet ovium,
quæ herbarum radices non evellunt, sed
relinquunt eas, ut semper ad pastum her-
bæ renascantur. D. August. legit: Mors pa-
stor est eis. O infelices animæ, quæ à morte
ad pastum mortalem immortaliter ducen-
tur, ut mortiferas herbas depascant in
terra morientium: ubi suas radices ege-
runt: in terra etenim viventium nullas
radices habebunt. Evellat te, & radicem tu-
am de terra viventium: ut jam illis nullum
amplius bonum desiderium producat,
spem nullam salutis relinquar.

Psal. 48.

D. August.

Mors pastor

damnatorum.

D Peccator videbit (quod clausis per cul-
pam oculis videre noluit) & irascetur.
August. Cui magis, quàm sibi qui pro-
pterea contra seipsum arma converteret,
quoniam ipsum sibi causam tanti suppli-
cii esse videbit. Dentibus suis fremet, & ta-
bescet, desiderium peccatorum peribit.

Psal. 31.

Psal. 111.

D. Aug. ibid.

Peccator dam-

natus ipse sibi

irascetur.

E Innocentius ad supradictum locum: Innocent.
Mors depascet eos; æternitatem hanc notat
his verbis: Ductum est hoc à multitudine
iumentorum, quæ non radicibus evellunt
herbas, sed summitatem solummodò car-
punt, unde herbæ iterum renasuntur ad
pastum: sic & impii, quasi à morte pasti,
Kkk in In-

Innocent.

Papa 1. 3. c. 9.

Mors quomodo

depascat

dammatos.

Apoc. 9.

Mors dānatis desiderabilis.

Mors apud inferos sine morte

Psal. 37.

August.

Damnati sentiunt pondus aternitatis.

Liberationis desperatione maximè torquentur.

Job. 2.

Spem omnem abiciuntur.

Job. 24.

Damnatos obliuiscatur ista misericordia.

in Inferno reuiuiscunt ad mortem, ut aeternaliter moriantur. Tunc, subdit Innocentius, erit mors immortalis: tunc uent mortui, qui uitā sunt mortui, quærent mortem, & non inuenient, quia uitam habuerunt, & perdiderunt. O mors, quā dulcior esses, quibus tam amara fuisti! Te solam desideranter optabunt qui te prius uehementer abhorrebant.

S. Greg. In Inferno, inquit, erit frigus intolerabile, ignis extinguiibilis, uermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cadentium, visio Dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum, mors sine morte, defectus sine defectu, quia mors ibi semper incipit, & deficere nescit.

Die, ac nocte gravata est super me manus tua, dum configitur stigma, recordationis peccatorum, subdit Augustin. Hæc die noctūque pungit, ac transigit. Hic homo remouet à se cogitationem peccatorum, distrabitur: sed in Inferno die, ac nocte recordatur, hæcque punitiones sentit, ac sentiet in æternum.

Damnati in Inferno sentiunt ipsam æternitatis pondus. Qui ad uitæ terminos ad decennium damnatus: mox totius decennii sentit onus: qui ad totam uitam, mox auditā sententiā ueluti in abyſſo remanet: quia totius temporis uita illud onus præsentit: pari modo damnati totius æternitatis onus sentiunt.

Desperatio illa liberationis maxima est eorum pœna. Hic spes omnes mitigat dolores: febris hæc tandem desinet: dolor hic tandem finem habebit, quæque dum spirat, sperat, spæque omnes miseris se consolantur, sed in inferno nulla spes. Job: Spes illorum abominatio; hoc est, abominantur spem, quam sperare nequeunt: nam certo certius se nunquam inde euasuros intelligunt.

Idem Job: Obluiscatur illius misericordia, dulcedo illius uermes, non sit in recordatione, sed coneratur quasi lignum infructuosum. O uerba horrore plena! Obluiscatur illius misericordia. Pie Deus, misericors Deus, ipsissima misericordia mea, qui fieri potest, ut creaturæ tuæ obliuiscaris, & bo-

luis caris in finem sine fine? Dixit quondā Propheta: Ira in indignatione eius, & uita in uoluntate eius. Hebr. Ad punctum temporis est indignatio eius, & uita uel, uita in reprobationis eius. Alii: Et uita in amore eius.

Sed tunc mors, non uita, erit in uoluntate eius: uolet enim, ut mors deprecetur eos, & ira non erit ad punctum temporis, sed ad mensuram æternitatis. Vultus Domini super facientes mala, ut perdat de terra (uiventium) memoriam eorum. Obluiscatur illius misericordia, dulcedo illius uermes. Hoc est,

hæc mollis culcitra, delicatūque damnatorum lectus, huc uana dulcedines, ac delicia præteritæ terminabunt. Sic Greg. Vel per figuram hypallagen, siue per antiphrasim dulcedo illius, uermes, hoc est, ipse erit dulcis uermibus, à quibus insatiabiliter vorabitur. Tigur. Est dulcis cibus uermium, & uermis eorum non morietur.

Non sit in recordatione, sed coneratur quasi lignum infructuosum. Sept. Coneratur, sicut lignum insanabile. Ubi Nicetas, lignum concessum nullam curati nem admittit, ut sanari possit: inutile est in posterum, solummodo aprum igni.

O ignem, & ignem æternum! Et ignis eorum non extinguetur, &c. Ubi Tertul. Longè alius est ignis, qui usui humano, alius, qui Dei iustitiæ deservit: hic enim non absumit, quod exurit: sed dum erodit, reparat. Quid mirum, si æternaliter ardebit? æterna erit materia, æternum pabulum, anima, & peccatum.

Greg. Iustum est, ut qui in suo æterno peccauit, in æterno Dei puniatur. Voluissent, subdit Greg. sine fine vivere, ut sine fine possent in iniquitatibus permanere: ad magnam ergo iustitiam pertinet iudicantis, ut nunquam careant supplicio, qui nunquam uoluerunt carere peccato.

Et Aug. Quisquis huiusmodi damnationem uel nimiam, uel iniustam putat, meriti profectò nescit, quanta sit iniquitas in peccando. Peccatum malitiam habet infinitam: æquum igitur est, ut pœna sit infinita extensivè, si non intensivè.

Heu,

Heu,

Psal. 29.

Hebr.

Alij.

Psal. 35.

Job. 24.

Damnatorum tota dulcedo uermes.

Tigur.

Sept. Nicet.

Isa. 69.

Tertull. in Apolog.

Ignis infernalis pabulum æternum.

Greg. lib. 4. Dial.

Peccatores æternum uictus uellent, ut peccare æternum possent.

August. li. 14. de Cris. c. 15.

Peccati malitia infinita.

Heu. subdit Aug. Quisnam satis explicet, quantum malum sit non obedire in re facili, & tantæ potestatis imperio, & tanto terrenti supplicio?

Mich. 2.

In æternum, & ultra. Ut ingens ille lapis molaris in profundum dejectus, nunquam supernat: sic Babylon in eo profundo erit in æternum, Corruet, & non adjiciet, ut resurgat. Alii: Et non supernabit.

Isa. 24. Aly.

Post Angelorum casum: Neque locus inventus est eorum amplius in calo. O! ô illud neque amplius! O verè horrendam æternitatem!

Jerem. 2.

Transiit messis, finita est aestas, & nos salvati non sumus.

Jerem. 16. Matth. 25.

Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis? Dominus, Domine aperi nobis. Amen dico vobis. Amen dico vobis, nescio vos. Et clausa est janua.

Jerem. 30.

Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua, curationum utilitas non est tibi, omnes amatores tui obliti sunt tui, & que non quærent, plaga enim inimici percussit te, castigatione crudeli, propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. Quid clamas super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua, hæc feci tibi.

Psal. 48. Aug. ibid.

Fratres (Christus) non redimit, non educit ab Inferno damnatos, redimet homo, aut alios, aut se? Nequaquam: Non dabit Deo placationem suam, & pretium redemptionis animæ suæ, non dabit, nec dare poterit, quia erit extrastatum merendi: & idèd laborabis in æternum in tormentis perpetuis, & etiam vivet adhuc in finem, quia quaerit mortem, & non inveniet.

Jude v. 6. Sap. 17.

Vsque in æternum non videbit lumen. Vinculis æternis sub caligine reseruat vitæ. Vinculis tenebrarum, & longa noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetua providentia jacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati.

Isa. 24.

Congregabuntur in congregatione vitius facti in lacum, & claudentur ibi in carcere.

Malach. I. Osee 1.

Vocabuntur populus, cui iratus est Dominus usque in æternum.

Voca nomen ejus: Absq; misericordia, quia non addam ultra misereri domus Iſrael, sed ob-

livione obliviscar eorum.

Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum. Judith. 16.

Luet, qua fecit omnia, nec tamè consumeretur.

Paleas combures igni inextinguibili. Job 20.

Fumus tormentorum eorum ascendet in facula saculorum. Matth. 3. Apocal. 14.

Discedite à me, maledicti, in ignem æternum. Matth. 25.

D, Prosper. Continuus gemitus, cruciatus æternus, dolor summus, pœnalis sensus, torquent animas, neque extorquent, puniunt corpora, neq; finiunt, sibi deputatos ignis non extinguit, ut permanente sentiendi vita, pœna permaneat, & ad dolorem magis, quàm ad vivendum æternis corporibus compeditos habeat, quos in flammis vivacibus immortalitas secundæ mortis occidat.

C

Quàm sit utilis hac meditatio pœnarum.

PUNCTVM CXLI.

Quoniam nolunt homines viventes per cogitationem, & memoriam in Infernum descendere, in eum miseri descendunt orientes: refugiunt ibi esse per horæ spatium solâ cogitatione, ut ibi fiat totâ animâ, & corpore in æternum.

Et certe qui fieri potest, ut non sese ad meliorem frugem recipiat, & non convertatur, qui talem animo velat cogitationem? Fixa hæc cogitatio, Fratres, mirum est, qualiter hominem mutet & convertat, Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui, & meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar.

Et scopebam spiritum meum; vel Hebr. Et scrutabatur spiritus meus sequentia, & præcipuè Infernum, ejusq; æternitatem, id, quod subdit: Nunquid in æternum projiciet Deus, aut non apponet, ut complacitior sit adhuc? aut in finem misericordiam suam abscindet à generatione in generationem: aut obliviscetur misereri Deus, aut continebit in ira suam misericordias suas? q. d. sic Sela, hoc est, ira erit planè. Quid hinc? Et dixi: Nunc cæpi hoc est, si res ita sese habebit.

Kkk 2 ut in

Pœnarum sèrnaliù meditatio perutilis.

ut in æternum sit me certissime projecturus Deus, si male egero, vivendi rationem Dei ope nunc muto. *Et dixi, Nunc capis; hæc mutatio dextera Excelſi.*

O si hunc ignem cogitaremus! si moreremur in hac cogitatione! si non perfunctorie, & per transitum, ut aperta manu hi flammam pertransiunt, sed firmam, ne dicam immobilem, hoc igne teneremus manus mentis, quantum inde utilitatis consequeremur? Idem non abs re Christus toties hunc iteravit ignem, non enim contentus est semel, bisve idem repetere, sed non nisi tribus acquievit vicibus, inquit. *Bonum est tibi debilem introire in viam, quam duas manus habentem ire in gehennam, & in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, eice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Cur iteratis vicibus semper idem? cur non satis dixisse semel, mitti in Infernum, sed potius tam distincte idem non semel, & iterum, sed etiam terribi repetere? Chryſost. Si gehennam semper cogitemus, non cito in eam incidemus: idcirco toties idem iteravit Salvator, ut ignis iste inextinguibilis non tam cito extingueretur in nobis.*

Infernum
sepe cogitans
facile evadit.
Chryſ. ho. 2.
ep. ad I. hef.

Dan. 4.

O quam efficax huiusmodi ignis seria meditatio! Daniel ubi somnium Regis audivit, ac Deo revelante sensum intellexit, adeo metu perturbatus, perterrefactusque est, ut dicat sacer Textus: *Cæpit intrare semetipsum tacitus cogitare quasi una hora, & cogitationes eius conturbabant eum.* Siltamus hic, quæso, paululum. Quæ proportio inter divinam hanc in Regem animadversionem, & poenam, qua Deus in Inferno perit damnatos? Quam longè gravius cum Dæmonibus, quam cum feris vivete? Quam atrocius cruciari in flammis, quam sub dio rore aspergi? Quam acer-

bis per totum æternitatis spatium poenas dare, quam unicum septennium pati? Quam horribilius, hominem cor intus habere Dæmonis, quam cor fera? Hæc tamen poenæ temporales, ac terminatæ, quæ ad æternas relatæ, ac delicia, seu momentaneæ dici possunt, adeo moverunt Prophetam, adeoque in formidinem divinorum iudiciorum cum conceperunt, ut per horæ spatium stupens, ac tremens fuerit coram Rege sine voce.

Christus Dominus in imminenti poenarum suarum meditatione sanguineo sudore persusus est: & tamen, ut ex Theologorum sententia novimus, Christi passio, ac tormenta, licet omnium gravissima: ad externa, ac immania illa Inferni tormenta non pervenerunt. D. Franciscus ad solum candentis ferri aspectum, necdum contactum, totus quondam inhorruit, nec tamen ignis ille Francisco infernalis visus est: aut æternus, sed temporalis, sed ferè dixerim, instantaneus procauterio. Temporales Jobi dolores amicorum vocem ademerunt. Quid, si hæc omnia tormenta perpenderentur æterna? *Ibi dolores ut parturientis: sed hi dolores perpetui. Ibi erit fletus, & stridor dentium; sed hic dolor perpetuus. Ecce servi mei comedunt, & vos iuratis: sed hæc fames erit perpetua; & c. Mulier cum doloribus partus in æternum! homo cum dolore dentium in æternum; & ultra!*

Sed hi dolores, & hæc pericula quem inveniunt, nisi inopinatum? Pericula inferni inveniunt me. Hæc occitantem, & ea non timentem, nec aliquando confidentem inveniunt.

Hæc meditatio valde cohibet hominem à peccato. D. Basil. in Psal. 33. ad illa verba: *Timorem Domini docebo vos.* Cum te, inquit, appetitus invalerit peccandi, velim cogites profundum barathrum, inextricabiles tenebras; & ignem carentem splendore, urendi quidem vium habentem, sed privatum lumine: deinde vermium genus venenum immittens, ac carnem vorans, inexplebiliter edens, neque unquam saturitatem sentiens: intolerabiles dolores: corrosione ipsa insignes: potest tremo.

Peccandi libidinem cogitatio inferni coarctat.

stremò, quod suppliciorum omnium gravissimum est, opprobrium illud, & confessionem illam sempiternam. Hæc timor, & hoc timore instructus animam à peccatorum concupiscentia, tanquam fræno quodam, reprime.

Chryf. ho. 10.
5. 5. 2. ad Dor.

Sic etiam Chryf. Si ignem concupiscentiæ habueris, oppone alium ignem, & hic statim extinctus evanescit. Et si volueris quid absurdum loqui, cogita stridorem dentium, & frænum erit tibi timor. Et si rapere volueris, audi Judicem præcipientem, ac dicentem: *Ligatis manibus, ac pedibus, projicite illum in tenebras exteriores.* Si ebrietati, ac crapulæ vacas, audi divitem dicentem: *Mitte Lazarum, ut intingat, &c.* Si immisericors es, memor esto virginum, quæ extinctis lampadibus à thalamo excluse sunt. Si arduis te desiderium facultatum, cogita vermem immortalis, & facillè etiam hunc morbum depones.

Quàm utilis hic timor! Hieron. Ille ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere mancipavi. Ipse Job: *Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum, antequàm vadam. Et non revertar ad terram tenebrosum.* Quid? prodigium sanctitatis, times? Utrique, si non planxero. Sic Hugo Card. ibidem: Tropice loquebatur Job, antequàm vadam, hoc est, ne vadam, si non planxero. Ubi notandum, jam inde taliter lacrymantem, & in eo simo jacentem ex consideratione Inferni novas adhuc lacrymas postulare. Notanda etiam vis lacrymarum: *Vi plangam paululum.* q. d. vel quatuor lacrymas; dum hic sumus, extinguunt gehennam. Sic Chrysol.

2. Reg. 18.

Chryf. in
Psal. 7.
Inferni conspectus quosdam non emendavit.

Præteritum est, nec ista consideratione moveri. Quis crederet nonnullos nec viso barathro fuisse convertos? Occurrit in memoria Absalom: occidit & scelus, & Chryostomum loquentem audite Absalom in vitis pendit, & non statim de medio sublatus est, sed tanquam in judicio piliis suspensus est, & ligno affixus, & Deo è superis ferente sententiam longotempore pendit, à conscientia deinceps flagellatus. Et ut scias, quod factum est, non fuisse humanæ industriæ,

A sed totum fuisse divini Judicii capilli, & lignum eum alligarunt, & brutum eum animal tradidit, & pro fune quidem coma, pro ligno autem arbor extitit, pro milite autem eum adduxit miles. Quid verò miser? Ad Deum conversusne est? Nequaquam, quin ex cujusdam sententia apud Abulensem, Infernus ei apertus, si ve imaginariè, si ve realiter ostensus est, nec se tamen ad Deum convertit. Probabile dictum videtur: nam nec digitum levasse legitur ad exolvendam comam, quod natura suadere potuit, sed ex ea visione perterritus, ac immobilis factus, impænitens damnatus est, nec patens Infernus eum convertit. Exhorruit quidem ille, adeoque exhorruit, ut ne caderet, sese exolvere noluerit, donec potius transverberatus interiret.

Abulen. ibi.
q. 12.

Non dissimile est illud, quod refert Beda in sua historia de gestis Angelorum. Novi, inquit, Fratrem quendam (quem utinam non novissem, cujus nomen etiam, si hoc aliquid prodesset, dicere possem) postum in Monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viventem. Corripiebatur quidem sedulo à Fratribus, ac Majoribus loci, atque ad castigatorem vitam converti admonebatur, & quamvis eos audire noller, tolerabatur tamen ab eis

Beda l. 5. de
gest. Angl. c. 15.

D longanimiter ob necessitatem operum ipsius exteriorum, erat enim fabrilis arte singularis. Serviebat autem multum ebrietati, & cæteris vitæ remissionis illecebris, magisque in officina sua die, noctuque residere, quàm ad psallendum, atque orandum in Ecclesia, audiendumque cum Fratribus verbum vitæ concurrere consueverat. Unde accidit illi, quod solet dicere quidam: Quia qui non vult Ecclesiæ januam sponte humiliatus ingredi, necesse habet in januam Inferni, non sponte damnatus introduci. Percussus enim languore, atque ad extrema perditus, vocavit Fratres, & multum mœrens, ac damnato similis cœpit narrare, quia videret Inferos apertos, & Satan demersum in profundis Tartari. Caipham quoque cum cæteris, qui occiderunt Dominum, juxta eum, flammis ulericibus

Quidam Infernum vidit apertum, nec tamen poenitentiam egit.

Kkk 3. tradi-

traditum. In quorum vicinio, inquit, heu misero mihi! locum conspicio eterne perditionis esse præparatum. Audientes hæc Fratres, cœperunt diligenter exhortari, ut vel tunc positus adhuc in corpore poenitentiam ageret. Respondit ille desperans: Non est mihi tempus mutandi vitam, cum ipse viderim iudicium meum iam esse completum. Talia dicens, sine Viatico salutis obiit, & corpus ejus in ultimis est Monasterii locis humatum, neque aliquis pro eo Missas facere, vel Psalmos eantare, vel saltem orare præsumebat.

Hic Beda exclamat! O quàm grandi distantia divisit Deus lucem, & tenebras! Beatus Protomartyr Stephanus passurus mortem pro veritate, vidit cœlos apertos: vidit gloriam Dei, & Jesum stantem à dextris Dei: & ubi erat futurus ipse post mortem, ibi oculos mentis ante mortem, quò latior occumberet, misit. At contrà Faber iste tenebrôsæ mentis, & actionis, imminente morte, vidit Tartara, vidit damnationem Diaboli: & sequacium ejus. Vidit etiam suum infelix inter tales carcerem, quò miserabilius ipse, desperata salute, periret; sed viventibus, qui hæc cognovissent, causam salutis sua perditione reliqueret. Factum est hoc nuper in provincia Berniciorum, ab longè, latèque diffamatum, multos ad agenda, & nõ differendam scelerum suorum poenitentiam provocavit. Quod utinam ex hac etiam nostrarum lectione literarum fiat. Hæc Venerabilis.

D. Greg. 3.
Dial. c. 10.

*Inferni poenas
videns Petrus
Monachus,
gravissimam
egit poeniten-
tiam.*

Factum id sanè ab illo, de quo multò antè D. Greg. in Dialog. Petrus quidam Monachus ex regione ortus Hyberniæ, loco vastæ solitudinis, cui Quassa nomen est, inhærebat. Hic priusquam eremum peteret, molestia corporis interveniente defunctus est: sed protinus corpori restitutus, Inferni se supplicia, atque innumera loca flammatarum vidisse testabatur, qui etiam quosdam hujus sæculi potentes in eisdem flammis suspensos se vidisse narravit. Qui cum jam deductus esset, ut in illo jam & ipse mereretur, subito Angelum coruscæ habitus apparuisse fatebatur, qui cum in ignem mergi prohiberet, cui

A & dixit: Egredere, & qualiter tibi post hæc vivendum sit, cautissimè attende. Postquam vocem, paulatim recalescentibus membris, ab æterno mortis fomno evigilans, cuncta, quæ circa illum fuerant gesta, narravit tantisque postmodum se vigiliis, jejuniiisque constrinxit, ut Inferni eam vidisse, & pertinuisse tormenta, etsi taceret lingua, conversatio loqueretur.

Sic, sic electi ex poenarum visione, & B consideratione proficiunt. Vidi (ait Climachus) quendam coquinarium, perpetuò in ministracione ploratum, & mortem possidentem, & supplicavi nunciare mihi, unde, & quomodo talem gratiam obtinere dignus effectus est. Qui violentiam à me passus, respondit: Nunquam me hominibus ser vire cogitavi, sed Deo, & omni quiete me ipsum indignum iudicans, hac ignis visione futura flammæ C memoracionem semper possideo.

Sic alius in Vitæ Patrum: Ego, inquit, ob peccata mea Inferno adjudicavi me ipsum, dicoque: Ego cum his, cum quibus dignus es, post modicum annumeraberis. Video igitur ibi pares gemitus, & incessabiles lachrymas. Aspicio stridentes dentibus, & salientes toto corpore, & trementes, à capite usque ad pedes. Video & mare ignis bullientis immensibile, & circumfluentes, & mugientes, ut pu- D tent aliqui usque ad cœlos attingere; fluctus ignis, & in tremendo illo mari innumerales homines dejectos, & una voce omnes clamantes, & ululantes simul, quales nemo super terram ululatus, & voces unquam audierat, & sicut arcantia omnis virgulti cremare, misericordia autem Dei se avertente ab illis. Et tunc lamentor genus hominum, quòd audeat loqui, vel cuilibet attendere, tantis mundo repositis malis. Et in his teneo mentem meam, luctum meditando, indignum me cælo, & terra iudicans.

His per similes Hieronymus, qui scribens ad Eustochium, sic ait: Ille ego, qui ob gehennæ metum, tali me carcere damnaveram, scorpionum tantum socius, & ferarum. Et Cyril. in Orat. de exitu animæ: Gehennam, inquit, timeo, quippe inter-

*Clim. grad.
4. de obed.*

Infernalè flammam semper cogitans assiduus madet lacrymis.

*In Vit. Pat.
l. 7. c. 44.*

Ut proficerebat quidam ex meditatione poenarum.

Hier. ep. 22.

*Hier. Ep. Cyril.
Infernum timebant,*

inter-

interminatam: exhorreo Tartarum, ut cui nimium inest calor: paveo tenebras, quoniam nihil admittunt lucis: formido pestiferum vermem, quoniam est perennis.

D. Anton. infernalium pavorem memorem, carnis vincens illecebras.

De magno Antonio Athanasius in Vita: Ille, scilicet Diabolus, per noctes in pulchra mulieris vertebatur ornatum, nulla omitteus figmenta lascivie: hic ultrices gehennae flammis, & dolorem vermium recordans, ingestæ sibi libidini opponerebat. Ille lubricum adolescentiæ iter, & ad ruinam facile proponebat: hic æterna futuri Judicii tormenta considerans, illæsam animæ puritatem per tentamenta servabat.

Tob. 6.

Ut prædestinati ex hujusmodi consideratione proficiunt! His sane dicitur: Exentera hunc piscem, & sel reponet tibi, valet enim ad unguendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur. Fel piscis est pœna Inferni. Exentera hunc piscem, id est, Diabolum, inquit Hugo: hoc felle prædestinatorum oculi sanantur: hoc Tobie, si quando cæcutiunt, illuminantur.

Hug. Car. ib.

Deut. 32.

Vitam, utinam, & omnes homines sapient, & intelligerent, ac novissima provide-

DBern. ep. 292

rent. Quæ verba eleganter premens Bernardus in epist. ad quemdam, qui ausus fuerat Novitium dehortari à proposito. Utinam, inquit, sceres, quæ Dei sunt, intelligeres, quæ mundi sunt, provideres, quæ Inferni sunt. profecto Inferna horreret, superna appeteret, quæ sunt mundi, contemneret. Quæ quid in optimè præstitit ille, qui interrogatus Quomodo sedes in hac pelunca? & quomodo toleras ætus, & cyniphes? Ista, inquit, idèd tolero, ut futuris cruciatibus liberer: idèd cyniphes patior, æternam metuens ignem: hæc temporalia sunt; illa verò finem nullum habent.

In Prato spir. c. 141.

De paucitate salvandorum. PUNCTUM CXLII.

Matth. 17.

Assumpsit Iesus Petrum, & Jacobum, & Joannem, fratrem ejus, & duxit illos in

A montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Duobus præcipue epithetis Salvandorum appellat: Dulcis, & rectus Dominus. Psal. 24.

Sed quæ epithetorum connexio, dulcis, & rectus? Optima, inquit Cassiod. dulcis, ut ametur, rectus, ut timeatur. Hodie hujusce gloriæ veluti ostensionem facit dulcis, ut ametur, sed in paucorum oculis rectus, ut timeatur. Est conceptus Ambros. In eo, inquit, q. Dominus paucos secum detulit ad intuendam gloriam Transfigurationis, per paucos ostendit esse eos, qui caelestem gloriam sunt adepturi.

Cassiod.

D. Ambr. in c. 9, D. Luca.

Juvenis ille apud D. Lucam: Domine, dic mihi, si pauci sunt, qui salvantur? Cui Dominus: Contendite intrare per angustam portam. Quod jam aliàs dixerat: Lata porta, & spatiosa via est, qua ducit ad perditionem, & multi intrant per eam: angusta porta, & arcta via est, qua ducit ad vitam, & pauci intrant per eam. Quod similiter aliàs conclusit: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Quæ verba de fidelibus in specie, non autem de omnibus hominibus in genere intelligunt Chryl. Greg. & Orig.

Luc. 13.

Matth. 9.

Facit ad hoc utilissimum punctum locus Esdræ: Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futurum autem propter paucos: cuius rei egregiam subjicit similitudinem. Ut minima totius terræ pars aurifera est, ea nimirum, quæ præcipuis Solis radiorum favoribus gaudet: ita totius humanæ naturæ massa ea minima est portio, unde pretiosissimum prædestinatorum gignitur aurum.

4. Esd. 8.

Ad èd hoc verum est, ut pauci, & electi in sacris paginis inveniantur. Synonyma. Domine, à paucis de terra divide eos. Chald. in Scripturis. Domine, à justis, & ab electis divide eos. Sic Euthym. A paucis, id est, à probis, qui pauci sunt, divide eos. In divino etenim vocabulario idem sunt pauci, & electi. Reproborum ferè non est numerus. Multiplicati sunt super numerum. Stultorum, hoc est, peccatorum, infinitus est numerus.

Salvandi, &

pauci synonyma.

Chald. in Scripturis.

Psal. 15.

Chald.

Euth. ibid.

Psal. 39.

Eccl. 1.

In Apoc. Vidit Joannes mortem velociter equitatem: Et nomen illi equitatis nimium mors, & eodem celeri cursu post hunc

Apoc. 6.

Damnationum

ingens numerus

hunc

hunc sequentem Infernum vidit: *Et Infernus sequebatur eum*; quia scilicet, plurimi, qui moriuntur, damnantur.

Isa. 535.

Ubi Propheta quasi è specula vidisset, quàm perditè homines vivant, quàm Dei obliti, &c. *Propterea*, inquit, *dilatavit Infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino.*

Isa. 30.

Chald.

Sept.

Corn. à Lap.

ibid.

Infernus vallis profunda, & dilatata.

Idem alio in loco: *Præparata est ab heri Tophet, Chald. Gehenna, Sept. Vallis profunda. Ab heri, hoc est, à primo tempore, quo Angelis peccantibus est constituta: quod ita stabile perdurat, ac si heri cœpisseti quovis enim æternitatis momento sic erit ardens ignis ille, ac si hodie arderet, & heri cœptus esset incendi. Ubi notandum Infernum vocari vallem profundam, ac dilatam; vallem, quia facilis descensus Averni; profundam, ac dilatam, ob multitudinem descendentium.*

Apoc. 20.

Salvatorum

numerum unum

libellus excipit.

damnandi

multos libros

expleat,

Iterum in Apoc. Joannes quosdam vidit libros, deinde librum: *Libri aperti sunt, & alius liber apertus est. Quid hoc? libri, & liber! Hi prædestinationis, ac reprobationis, vitæ, ac mortis libri erant. Suntne, Propheta, libri vitæ, an mortis? Et alius liber apertus est, qui est vita, & judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris. Ad conscribendos ergo prædestinatos quasi libellus unus factus, præciti verò libros compleat. Gen. Vider Jacob scalam, & Angelos quasi manus porrigentes, & tamen exclamat: *Quàm terribilis.* &c. q. d. Vel tot administrulis pauci conscendunt.*

Gen. 28.

I. Pet. 3.

D. Petrus de Arca verba faciens: *In qua, inquit, fauci, id est, oculo animæ salva facta sunt. Es subdit, hujusmodi Arcam Ecclesiam referre.*

I. Cor. 10.

Syrus,

Vatab.

Salvatorum

raritas ab eo-

rum, qui ter-

ram promissam

ingressi, pau-

ci ut conjecta-

ri potest.

Theodor.

Apostol. *Nolo vos ignorare, Fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, &c. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, nam profra-ti sunt in deserto. Hac autem in figura, Syrus, in typum; Vatabl. in exemplum facta sunt. O tertorem! Egressa de Ægypto sexcenta ferè millia peditum, absque parvulis, & mulieribus, ex innumera hac multitudine duo solum, Josue scilicet, & Caleb, terram promissionis ingressi sunt. Et Apostolus ait. id in figura contigisse, quod explicans Theodor. ait: Illa erant nostro-*

rum typus, mare enim imitabatur piscinam, seu lavacrum, nubes gratiam Spiritus, Moyses Sacerdotem, virga Crucem, Israel verò significabat eos, qui baptizabantur. Egressio igitur, ac transitus per mare, baptizatorum, ac vocatorum multitudinem refert. Quid nunc duo illi paucitatem salvandorum.

Quid miramur? quomodo sese mundus habet? Ferè dixerim, ut tunc, omnis quippe caro corruptit viam suam.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? *(faciamus hic tria tabernacula.)* Chald. *Quis dignus est, ut habitet in tabernaculo tuo? Qui ingreditur sine macula.* Hebr. *Qui ambulat perfecte, vel in perfectione.* Genebrard *Præceptorum, & via, non patria. Sed quis ambulat in hac perfectione? quis servat mandata? quis operatur justitiam? Specialem quis restituit? quis solvenda non differt? quis stat promissis? Universalem: quis operatur bonum, &c. Qui loquitur veritatem in corde suo, Vahl hodie veritatem? Nec egit dolum in lingua sua, Felix: Qui non detrahit. Hieron. *Quis non est facilis in lingua sua. Et quis non est facilis mundus detractionibus totus refertus est.**

Hinc digni sunt, qui habitent in tabernaculo illo? Homines tam imperfecti? Quò nihil coinquinatum intrat, eone ingredientur, tam commaculati? Fierine potest, ut sic viventes transferri in caelum credamus? Regnum caelorum vim patitur à diebus Joannis, qui non delicias, sed poenitentiam prædicavit.

Summoperè curandum est, Fratres, ut inter paucos, non inter multos inveniamur. Heu! heu! si solummodò unus in mundo damnandus, quis non cum fore se futurum pertimesceret? *Vnus vestrum me traditurus est,* Et perterritus quisque: *Nunquid ego sum, Domine?* Damnandi sunt multi, ac penè innumeri; & non timemus? &c.

Sed audiamus. ac horreamus. Legitur *Eremita quidam in libro de ortu Chartusien. quòd Innocentius VI. Papa, patria Lemoicensis, Cardinalis esset, sanctum quendam Eremitam visitare solebant, qui cum quadam die cum suis ad eum venisset, viti Dei ostium pullari*

Gen. 6.

Psal. 14.

Chald.

Chald.

Hebr.

Genebr.

Salvari solo-

perfectos vide-

tur David

docere.

Felix.

Hieron.

Hieron.

Hieron.

Matth. 26.

tantiam tres ad caelestia regna com-
mune.

Fascicul. temp.
ad an. 1343.

pulsari fecit. Sed cum neque vox, neque sensus aliquis percipi potuisset, irruentibus tandem alicuius in cellam eius, ac ipsum extimulantibus, & quasi mortuum excitantibus, clamavit ille voce magna: O! d! vidi mirabilia, vidi horribilia. Sciscitanti verò Cardinali diligenter, quæ viderat, respondit: Ductus ad Infernum, vidi decidere animas, sicut nives densissimas, aërem obnubilantes: ad Purgatorium verò, sicut nivem rarissimam; sed ad Paradisum tantum tres introire vidi animas, illius scilicet Episcopi, & illius Prioris Chartusienfis, ac illius viduæ Romanæ, singulas nominans personas. Cardinalis igitur vir prudens, veritatem scite volens visionis, missis hinc inde nunciis, comperit, animas illas eadem hora corpore solutas.

D. Vincentius Ferrerius narrat, quòd illa hora, qua B. Bernardus de hoc sæculo feliciter migravit, triginta hominum millia decesserunt, inter quos fuit quidam Decanus Ecclesiæ Lingonensis, laudabilis vitæ, dum dixit. Hic mundanos fugiens honores, vitam elegit solitariam in quadam eremo, in qua per annos viginti-quinque versatus est. Obiit etiam eodem die, quo B. Bernardus, hic Decanus, qui post mortem apparuit Lingonensi Episcopo, cum magna gloria, & proipius Episcopi, & omnium hoc audientium admonitione, dixit ei: Age poenitentiam, emenda vitam, corrige conscientiam, dimitte superbiam, simul & avaritiam, aliter nunquam habebis caelestem gloriam: non enim tam facile est salvari hominem, sicut credunt, quoniam dum ego præsentarer tremendo Dei Iudicio, affuerunt ibi triginta millia animarum, de quarum numero vix B. Bernardus, & ego sumus salvati, tres descenderunt in Purgatorium, cætera omnes ceciderunt in Infernum. His dictis disparuit.

Quid ais? In utranque aurem dormis? utcuque salvari credis? omnes securos, & electos arbitraris? Falleris: pauci, pauci sunt, qui salvantur comparatione eorum, qui damnantur. Quomodo si pauca oliva, qua remanserunt, excutiantur ex olea, & racemi, cum fuerit finita vindemia. Hilevabunt
Speranza Scriptura selecta.

A manum suam, atque laudabunt nomen Domini. Ubi Lyran. Post excussionem olivarum, ac vindemiationem, pauca remanent oliva, & pauci racemi, sic in Iudicio pauci erunt electi comparatione damnatorum.

Lyran. apud
D. Vinc. ubi
supra.

B Inferni, ac Paradisi antithesis.

PUNCTUM CXLIII.

Iob: Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non revertar ad terram tenebrosam, & operam mortis caligine, terram miseria, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Infelix hæc terra Infernus est: huic ex diametro opposita Paradisus. Quid est Infernus? terra est palpabilibus, ac horribilibus tenebris plena sine ullo vel minimo lucis radio, quia ignis ille calorem habet, & concremat, lucem non habet, nec radiat, nisi quantum personæ tristes, ac vultus illi terrifici, & nocti similes, ut ait Pasi. videntur. Ad terram tenebrosam, & operosam mortis caligine. Per mortis caliginem intelligit D. Thomas originale peccatum,

D & cætera mala pœnæ, & culpæ, quæ ex ipso proveniunt. Cogita itaque locum per amplum, & hunc totum repletam tenebris, & peccato: locus etenim ille totus est veluti massa peccati eundem replens, ut quoquæ te vertas, non nisi peccatum videas, blasphemias, & maledictiones audias: nam ut in peccato miseri moriuntur, sic in eo miserime perseverant. Avarus semper aurum sicut, luxuriosus luxuriari desiderat. Anima impij desiderat malum, inquit Salomon; sed Desiderium peccatorum peribit, inquit David: nam voti compotes non fient, qui peccati affectum habent. O terram! o terram verè operam mortis caligine!

D. Thom.

Dammatorum
peccandi desi-
derium im-
mortale.
Prov. 21.
Psal. 111.

Sed eleva nunc mentis oculos ad terram Gessen, terram optimam filiorum Israël Ægyptiacis carentem tenebris, quin miro fulgentem lumine: spatium
LII enim

Exod. 10.

D. Vincent.
11. 6. in Se-
ptuag.

Mar. Polon.
in Prompt.

118.

Specul. exempt.
dist. 9. exempt.

81.

Isa. 24.

enim illud immensum plenum est splendore, & claritate, non caligine mortis, sed splendoribus vitæ, non peccati tenebris, sed luce gratiæ. Perferutare undique locum illum, ubique splendores, ubique gratiam, ubique gloriam intueberis. *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum, Amen.* In ea siquidem charitate, ac amore, cum quo iustus moritur, in caelo semper erit. semper Deū amabit, ac semper laudabit. In Inferno è contrà blasphemaverunt Deum *caeli prævulneribus, & doloribus suis.* O miser! ô infelices! Deum illum, ad quem diligendum, ac laudandum creati estis, impiè blasphematis? Sed ô felices, ô terque, quaterque beata animæ, quæ Deum laudatis, quæ arctissimo charitatis vinculo Deo hæretis! *Quis adheret Domino, unus spiritus est.* Illic anima unita est Deo, & Deus animæ per se verè realiter, & non per speciem, cum Dei, ut est, nulla sit species; sed Deus ipse felicissimè lumine diurnæ gloriæ elevat animam veluti ad esse quoddam supernaturale, ac divinum, aded ut eam deificet, non quod anima suam amittat essentiam, sed quod fiat veluti divina, ac deificata, tam similis Deo, ut qui eam videt, putet se Deum videre. Ferrum ignitum ignem refert, inquit Bernard. gutta in mari non annihilatur; sed absorbetur: ita prorsus anima in eo charitatis incendio sic inflammatur, ut divinum illum referat ignem, & in illo dulcedinis pelago nequaquam annihilatur, sed absorbetur, sicque absorpta Deum amet, Deum laudet. O felicem! ô iterum felicem! Deus meus, deficit mihi eloquium. *Quam dilectus tabernaculatus, Domine virtutum! Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini, Cor meum, & caro mea exulta verunt in Deum unum.* Sed redeamus, ac iterum descendamus ad inferiora terræ.

Apoc. 7.

Et blasphemandi nullus finis.

Apoc. 16.

*1. Cor. 6.
D. Thom. 1.
P. q. 11. a. 2.*

Psal. 33.

Infernus verè terra miseria.

A priè est terra miseriæ, quàm nulla suble-
vat misericordia. *Miserere mei, Pater Abraham.* *Luc. 16.*
ham, quia crucior in hac flamma. O verè
miserum in terra miseriæ! Ibi edax flamma
comburit, inquit Gregor. quos hîc
carnalis defectio polluit. *Terram miseria,*
& tenebrarum; terra, in qua ipsi Principes
tenebrarum dominantur. *Hæc est hora* *Luc. 22.*
vestra, & potestas tenebrarum. Heu! quanta
est horum tyrannorum sævitia! Jam supra
tetigimus, quàm male Jobum, Ser-
vatoremq; nostrum exceperint: & si
hæc in viridi, quid in arido? Si hæc per-
missa sunt in Filium Dei, qui dignitate
personæ supplebat id, quod deerat pœnæ;
quid permittatur in peccatores, qui sola
magnitudine pœnæ luent peccati pœnas?
Si volens Deus suam declarare miseri-
cordiam, permittit hæc in persona Filij, *Apoc. 2.*
quid erit, cum suam voluerit declarare
justitiam in reprobis, ac damnatis? Sinez
certè, sinet ligatum ad mille annos, omni-
nò liberum, ac solutum, totam suam in
reprobos exercere potentiam sine excep-
tione, quâ olim ferociendi illius potestas
coarctata est, cum dictum: *Animam illius* *Job. 2.*
serva; terra etenim illa est sub libero re-
nebrarum dominio. *Crudelis est, & non mi-* *Jerem. 6.*
seribitur.

Sed jam evola ad terram felicem, non
miseria, sed felicitatis æternæ. August. *D. Aug. ser.*
D Dicitur de ea quodam in loco sic, quod *11. de sancti.*
aufugiet ibi dolor, & tristitia, & gemitus. *Cælestis terra*
Quid hæc vita beatus, ubi non est pau- *felicitas.*
portatis metus, non a griundinis imbecil-
likas, nemo læditur, irascitur nemo, nemo
invidet, cupiditas nulla exardescit, nul-
lum cibi desiderium, nulla honoris pulsa-
tio, aut potestatis ambitio, nullus ibi Dia-
boli metus, insidiæ Dæmonum nullæ,
terror gehennæ procul? Mors ibi neque
corporis, neque animæ erit, sed immor-
talitatis munere vita inœnda. *Credo* *Psal. 20.*
dere bona Domini in terra viventium *Hebr.*
Hebr.
In terra viventium.

Sed non sic in Inferno, non sic: *Vbi um-* *D. Thom.*
bra mortis. D. Thomas *Similitudo mortis.* *Albert.*
Albertus, *Agonia perpetua mortis.* D. Greg. *Greg.*
Bejæ miseris mors sine morte: desidera-
bunt mortem, & mors fugiet ab eis: mors
depalet eos.

Sed

D. Aug. sol.
1.35.

Sed iterum attolle oculos ad terram viventium. August. O vita vitalis! ð vita beata! ð vita sine morte! ubi juventus nunquam senescit, ubi decor nunquam pallefcit, ubi amor nunquam tepescit, ubi gaudium nunquam degreſcit, ubi gemitus nunquam auditur, ubi triste nihil videtur, ubi lætitia semper habetur, & malum nullum timetur: quoniam ibi summum bonum possidetur, quod est videre semper faciem Dei, & faciem Dei viventis.

Infernum sola
ordinis. confu-
sio efficere
potest.
Job. 24.

Vbi umbra mortis, & nullus ordo. Nullus in Inferno est ordo, quod per se solum potest Infernum constituit: nam quid aliud proprie esse potest, quam Infernus, locus, in quo nullus fit ordo? Non est ibi ordo naturæ, quæ sine medio extremorum transicum non admittit. tibi enim ab aquis nivium transeunt ad calorem nivium: id, quod intensissimè auget dolorem, ex pugna scilicet extremorum, ut patet in manu gelidissima ad ignem admota.

Isa. 64. 2.

Item ordo naturæ duo in eodem subiecto contraria in gradu intenso non admittit, sed ibi sunt multa contraria simul. Aqua arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: sic calor, & frigus, labor, & otium, desiderium, & odium ejusdem rei, quam desiderant. Locus confusionis, & Babylon, ubi nullus ordo charitatis, nullus ordo poenarum. Sic Gregor. Ita sup. dicitur per Dei justitiam ordinata, in mente damnatorum ordinata nõ sunt.

Job. 38.

Sed Nunquid nosse ordinem cæli, aut ponere rationem ejus in terra? Potesne mirum Angelo, cum ordinem narrare? Quæ a Deo non sunt, ordinata non sunt; quæ a Deo sunt ordinata, sunt a Deo, qui totus est ordo, illic ordinata sunt omnia. Ordines ergo æternos, ð anima, contemperate, & in suo quemque ordine intueri, Angelos, Archangelos, Thronos, Dominaciones, Principatus, Potestates, Virtutes, Cherubim, atque Seraphim: item Virgines, Confessores, Doctores, Martyres, Prophetas, Patriarchas, Apostolos, unumquemque in suo ordine, ut inquit Apostolus, æqualiter, ac inæqualiter beatum. Petr. Damian. Licet sit diversum pro labore meritum, charitas hoc suum facit,

1. Cor. 15.
Petr. Dam.

A quod dum amat alterum, proprium sic singulorum commune sit omnium. Bernard. Populus sine murmure, incola quieti.

Bern.

Sed in Infernum denudò revertamur. Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Sempiternus. O verbum! Si post millia milliura annorum finem haberent poenæ, felix, faustumque vobis esset, ð damnati, poenæ vestræ non essent sempiternæ: sed sempiternus horror inhabitat. Si post millia millium, ac millium annorum inciperent, vel insensibiliter minui poenæ, felices damnati, beati reprobi: Sed sempiternus horror inhabitat. Quamdiu divina justitia Is. 2. 2. perdurabit, tamdiu durabunt poenæ. In-

Inferni ex con-
fusione horror
sempiternus.

stinitas tua, justitia in æternum. O æternum! ð æternum! Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, & cum ardoribus sempiternis? Credimusne ista? Heu non credimus. Velpost plagas ad Pharaonem dicentem: Peccavi, Dominus justus est, & ego, & populus meus, impij; dixit Moyses: Novi, quod & tu, & servi tui necdum timeatis Dominum Deum. Quid? se peccasse fateatur, nec timet? Nequaquam. O quam huic per similes sumus, qui Deum timere dicimus, nec timemus! &c.

Inferni horro-
rem non satis
credimus.
Exod. 9.

Sed si tunc or non movet, moveat amor:

B æterna sunt poenæ, æterna sunt & gaudia. Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi, & tamdiu regnabunt Beati, tot videlicet millibus annis, quot sunt stellæ in cælo: amplius, tot centenis millibus, quot sunt in mari guttæ; adhuc amplius: regnabunt, donec erit regnum Dei: Et regni eras non erit finis. Regnum tuum, regnum omnium sæculorum.

Psal. 10.

Cælorum gau-
dia sempi-
terna.

E Et faciet Dominus in monte hoc omnibus populis convivium pinguium, convivium vindemia, pinguium medullatorum, vindemia defacata, & precipitabit in monte isto faciem vinculi colligati, & telam, quam orditus est super omnes nationes, & precipitabit mortem in sempiternum. Audisne anima mea, audis præclaram Dei promissionem? convivium gloriæ, hoc est, juxta Interlinearem, ubi de torrente volu-tatis felices illi bibent lætitiã, sic apud Hieron. Sept. O felices! non solum læto animo, sed ipsam lætitiã de-

Isa. 25.

Interlin.

D. Hier.

Sept.

torrentibus voluptatis bibent. *Bibent la-* A
titiam, bibent vinum defæcatum, sine facie.
 Hic semper aliquid facis admixtum bi-
 bis: illic omnino defæcatum bibes: & in
 æternum bibes: & præcipitabunt faciem
 vinculi colligari ab Adam, & telam, &
 mortem in sempiternum.

Psal. 147.

Lauda Ierusalem, Dominum, lauda Deum
 tuum; Sion, quoniam confortavit seras porta-
 rum tuarum, &c. Quænam portæ, & quæ
 seræ hæ sunt, ô Prophetæ? Portæ mysticæ
 Ierusalem, sunt duæ animæ potentia, in-
 tellectus, & voluntas: ille voluitur in hac
 vita in cardine veri, ac falsi; hæc verò in
 cardine boni, vel mali, aut boni veri, vel
 apparentis: in altera vita confortantur se-
 ræ portarum, hoc est, confirmatur una-
 quæque potentia, intellectus in cogni-
 tione veri, voluntas in amore boni, ad eò
 ut ille falsum intelligere non possit, &
 hæc malum eligere nequeat: *Lauda ergo,*
lauda Ierusalem Dominum, lauda Deum tuum,
Sion, quoniam confortavit seras. vel Hebr. &
 Græc. *Roboravit vestes portarum tuarum,* in
 cognitione scilicet illius æterni veri, &
 fruitione summi boni.

Hebr.
Græc.

Prov. 3.

Æterna est illa gloria, Fratres: non triū,
 aut quatuor dierum gloria, sed æterna.
Longitudo dierum in dextera ejus, in sinistra
vero illius divitiæ, & gloria. Dei hoc pro-
 prium est, altera manu gloriam, altera
 æternitatem largiri. Mundus tam mo-
 mentaneas suas exhibet voluptates, ut
 altera dare, altera verò easdem auferre
 videatur.

Gen. 49.

Eia igitur, ad hanc æternam gloriam
 oculos erigamus. Inter hæc duo æterna
 vitam agimus, ac veluti Issachar inter
 terminos accubemus. Si præmia non
 invitant, ut inquit Augustinus poenæ
 nos terreat: nam ex duabus æternitati-
 bus nos altera necessariò, & absolutè
 manet, aut æternitas gloriæ,
 aut æternitas
 poenæ.

D. August.

DE PARADISO,
materia orationis.

De gloria magnitudine.

PUNCTUM CXLVI.

Quanta hæc sit, eia dicat testis de vi- 1. Cor. 12.
 su: *Scio hominem in Christo, &c. raptum* Aug. ep. 112.
hujusmodi usque ad tertium calum. Agc, Aug. ep. 12.
 Apostole, quando cælestem gloriam, di- Clemens 5.
 vinamque essentiam (ut plerique senti- Strom.
 unt) videre dignus quondam effectus es, Theod. &
 dic nobis, qualis, quantaque ea sit? Audi- Anselm. hoc
 vit, inquit, (Hebræica phrasi, providit) ar- loco.
 cana verba, qua non licet homini loqui. Græcè, *quæ sunt ineffabilia.* Sic Procop. Non
 quòd tacere in mandatis haberet, sed quòd tacere in mandatis haberet, sed
 quòd efferre pro dignitate non posset. c. 64. Ista.
Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Psal. 30.
Domine, quam abscondisti timentibus te! Et
 quàm magna est, ô Prophetæ? Explicari
 nequit, solum admirari fas est. O quam
 magna! ô quàm multa, inquit August. D. Aug. lib.
 multitudo dulcedinis tuæ, Domine! Sed *Cælorum glo-*
 ubi est ista multitudo dulcedinis? Res- ria magna, &
 spondeo: *Quomodo tibi ostendam mul-* multa.
 titudinem hujus dulcedinis, qui palatum
 de febre iniquitatis perdidisti? O quàm
 magna! ô quàm multa! Ubi ad immen-
 sam, ac ineffabilem æternæ felicitatis
 dulcedinem innuendam eorum verborū
 emph. sim, ac proprietatem notat Titelm. Titelm.
 Quàm magna multitudo, quasi altera
 quantitatis differentia nequaquam suffi-
 ciat, si & altera non adjungatur, licet
 neutra, quàm ea sit magna, vel multa de-
 claret.
 Hinc Prophetæ similiter exclamat: *O Baruch. 3.*
Israël, quàm magna est domus Dei, & ingens 4. Esdr. 2.
locus possessionis ejus! Magnus est, & non ha- Tota ex Dio
bet finem; excelsus, & immensus. Postquam presente ibi-
 vidit Esdras suas singulis distibui coro- dem.
 nas, &c. stupore affectus: *Ego autem, in-*
quit, miraculo tenebar. Nec mirum, cum
 gloria sit ineffabilis. Cupit aliquis Ro-
 manæ.